

mgr Kinga Kowalska

*Raz dokoła. Kobiety Wesela.***Charakterystyczność mowy i twórcze przekształcanie normy scenicznej w monodramie
na podstawie *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego**Praca doktorska pod kierunkiem
dr hab. Katarzyny Skarżanki, prof. AT**STRESZCZENIE**

Motywy podjęcia tematu niniejszej pracy była chęć zgłębienia zagadnienia wymowy wzorcowej i możliwości jej twórczych przekształceń w pracy scenicznej. Przy wyborze odpowiedniego materiału do badań zwracałam uwagę na możliwości różnorodnych realizacji, które daje sam tekst, dlatego też zdecydowałam się pracować na dramacie Stanisława Wyspiańskiego *Wesele*. Bogactwo językowe i stylizacyjny kunszt autora tego dzieła pozwoliły mi zbudować monodram *Raz dokoła. Kobiety Wesela*, który otwierał drogę do pracy nad charakterystycznością mowy i twórczym przekształcaniem normy scenicznej.

Osią budowania scenariusza tego spektaklu stał się kontrast pomiędzy ogólnopolską odmianą języka a odmianą gwarową, dzięki czemu w realizacji miałam możliwość dokładnego porównania obydwu wariantów i skoncentrowaniu się na dystynktywnych cechach gwarowych, które wpływały na charakterystyczność mowy poszczególnych bohaterów. Przeplatanie się tak odmiennych od siebie scen wymagało ode mnie dużego skupienia i wielu prób, które po czasie pozwoliły mi na płynne przechodzenie pomiędzy postaciami w zakresie charakterystyczności mowy. Cały siedmiomiesięczny proces pracy nad monodramem był czasem dojrzewania we mnie ról i spektaklu, ale też czasem badania normy scenicznej i możliwości jej przekształcania. Starłam się w sposób indywidualny i twórczy podejmować decyzje dotyczące stopnia przekształcania normy i odpowiedzieć na pytanie, na ile aktor może ingerować we wzorce wymowy i w jakim zakresie ewentualnie może ingerować w sam tekst autora.

W przypadku monodramu *Raz dokoła. Kobiety Wesela* po próbach realizowania kwestii gwarowych zarówno zgodnie z zapisem Wyspiańskiego i klasycznie rozumianą normą sceniczną, jak i próbach pogłębiania stylizacji gwarowej, zdecydowałam się na stworzenie charakterystyczności postaci wiejskich za pomocą zintensyfikowania gwary podkrakowskiej. Takie pogłębienie gwary wiązało się z koniecznością delikatnej ingerencji

BIURO RADY DISCYPLINY
Akademii Teatralnej im. A. ZelwerowiczaWpłynęło dnia 26.08.2022
L.dz. 87/P/08/22

Kow.

w tekst autora *Wesela* w zakresie realizacji cech gwarowych; jednakże w całym tym procesie zwracałam szczególną uwagę, aby nie zaburzyć rytmu oraz rymów wiersza. Dodatkowym elementem wzbogacającym warstwę językową spektaklu było włączenie w kwestie bohaterek wiejskich tradycyjnych przyspiewek, które osadzały poszczególne postaci jeszcze bardziej na gruncie ludowości. Charakterystyczność mowy kobiet *Wesela* została poszerzona i uzupełniona charakterystycznością ruchu, a także rekwizytami i wielofunkcyjnymi elementami kostiumu (takimi jak np. chusta).

Premiera monodramu *Raz dokoła. Kobiety Wesela* odbyła się 5 marca 2022 roku w Krakowie na Scenie Dekerta 10. Ten pierwszy spektakl miał dać odpowiedź, czy moje założenia dotyczące przekształcania normy scenicznej i twórczego interpretowania tekstu zapisanego przez Wyspiańskiego, sprawdzą się na scenie w zderzeniu z publicznością. Odbiór spektaklu, a także późniejsze rozmowy z widzami, utwierdziły mnie w przekonaniu, że podjęte ryzyko wpływa na korzyść przedstawienia. Kolejne pokazy spektaklu stały się pewnego rodzaju polem doświadczalnym, na którym świadomie i z pełnym przekonaniem badałam charakterystyczność mowy oraz twórcze przekształcanie normy scenicznej, a także nabierałam pewności w kreowanych postaciach.

Swoje badania, analizy i wnioski zawarłam w opisie pracy. Przedstawiłam w nim podstawy teoretyczne dotyczące wymowy scenicznej, norm wymowy, ale też stylizacji gwarowej użytej przez Wyspiańskiego w *Weselu* na tle cech gwary podkrakowskiej z początku XX wieku. Dzięki temu opisowi mogłam dokładnie przeanalizować wszystkie modyfikowane przeze mnie kwestie, podsumować zachowania językowe oraz charakterystyczność poszczególnych bohaterów mojego monodramu, a także zastanowić się nad wpływem emocji oraz tremy na przekształcanie tekstu na scenie.

Wnioski wynikające z mojej pracy okazały się dla mnie bardzo odkrywcze, a cały proces tworzenia spektaklu stał się fascynującą drogą przez tajniki mowy – jej charakterystyczność i twórcze przekształcanie. Podróż ta wpłynęła na mój rozwój artystyczny, pogłębiła świadomość budowania postaci i zmieniła postrzeganie przeze mnie słowa na scenie.

Zaś sama analiza materiału, który zaprezentowałam w opisie pracy, może posłużyć jako wskazówka dla osób pracujących nad charakterystycznością postaci scenicznych w zakresie mowy i języka. Ponadto wnioski płynące z pracy mogą stanowić głos w dyskusji na temat potrzeby redefinicji pojęcia normy scenicznej.

26.08.2022
Kinga Kowalska